

Тыва Республиканын Сут-Хол кожууннун
муниципалдыг бюджеттиг ниити билиг албан чери
Ооржак Т-Б. А. аттыг Алдан-Маадыр ортумак ниити билиг школазы

Тыва дыл башкыларынын
методиктиг каттыжышкынынга
чугаалажып корген

Протоколдун дугаары 60
«29» августа 2023г.
М.К. удуртукчузу:
Ооржак Ооржак Е.Ч./

Чопшээрешкен:
Директорнун ооредилге-
кижизидилге талазы-биле
оралакчызы
Сарыглар С.С.
«29» августа 2023 ч.

Ажылчын программа

това дун эртеминге

2023-2024

<u>9</u>	ооредилге чылы	<u>68</u>
клазы	неделяда келир шагы	чылда эртер шагы

Тургускан: Ондар Зоя
Серен-Доржуевна
Категориязы: I

2023-2024 оо. чылы

Тайылбыр бижик. Тыва дыл 9 класс.

Тыва дылды ооредири уругларнын угаан-медерелин сайзырадырынга ,оларны эки мозу-шынарга кижизидеринге хой-хой таарымчалыг аргаларлыг

5-9 класстарнын тыва дыл программазын Тыва Республиканын ниити ооредилгезинин кол(долу эвес)школага тыва дыл талазы-биле куруне стандарттарынга дууштур тургускан .Школага тыва дыл эртемин ооредиринин программазында лексика,фонетика,сос чогаадылгазы,грамматика (морфология болгаш синтаксис) дугайында билиглерни,шын бжииринин болгаш бижик демдектерин салырынын чанчылдарын,аас болгаш бжимел чугаанын чанчылдарын ,стилистика элементилерин ,дыл дугайында чамдык билиглерни киирген.

Программа материалын класстар аайы-биле хуваарда ,система-контрастыг принципти база барымдаалааны ооредилге материалын улуг блоктар кылдыр шингээдип алыр арганы бээр.

9-ку класска катаптаашкын кылгаш, оон «Синтаксис» болгаш пунктуация»деп болуктун «Нарын синтаксистиг конструкциялар» деп теманы эрткеш,»Дыл дугайында ниити билиглер «деп эгени ооренир.Бо эгеге тыва литературлуг дыл болгаш оон стильдерин ,чугаа культуразынын айтырыгларын ооренирин база киирген..Оон ынай 9-ку класска лексика,фонетика,грамматика база орфография болгаш пунктуация талазы-биле ооренген чуулдерни тунней системажыдып катаптаар.Программанын болук азы тема бурузу ийи пунктудан тургустунган.1-ги кезээнде теория талазы-биле билиглерни тодараткан,а ийиги кезээнде темага хамааржыр мергежилдерни болгаш чанчылдарны айыткан.

Катаптаашкын-6 шак.

Хыналда ажылдар:10 ш.

Теория болгаш практика-52 ш

9-ку класска «Нарын синтаксистиг конструкциялар»,»Дыл дугайында ниити билиглерни»ооредир болгаш лексика, фонетика, грамматика, шын бижилге, пунктуация талазы-биле 5-9 класстарга ооренген чуулдерин системажыдып , туннеп катаптаар.

9-ку класска ажыглаар ооредилге номнары.

1.Тыва дыл 89-9.Авторлары:М Д Биче-оол,Д А Монгуш,М В Бавуу-Сурун,А К Ойдан-оол.2006

2.Тыва дыл 9 класс.Авторлдары:М В Бавуу-Сурун,Б Ч Ооржак,А Б Хертек.2018.

3.Тыва дыл.8 класс.Авторлары:Е М Куулар,Т Б Оюн,Ч А Сарыглар.2023 ч

Дылдын дараазында кезектерин 9-ку класска ооренир:

1.Дыл,дыл дугайында нити билиглер

2..Синтаксис юолгаш пунктуация.

3.Созуглел .

4.Стилистика.

5.Чугаа,чугаалажып харылзажыры болгаш чугаа культуразы.

Календарь-тематиктиг план. Тыва дыл 9 класс.

№	Кичээлдин темалары	ш аг ы	Хуну		тайылб ыр
			пл ан	кор р	
1	8 класска өөрөнгөн чүүлдеринге катаптаашкын	1	04.09		
2	Тыва дылдың тыва чоннуң культура болгаш төөгүзү-биле холбаалыы.	1	07.09		
3	Тыва дылдың ниитилел амыдыралында ужур-утказы болгаш хүлээлгелери	1	11.09		
4	Петроглифтер, иероглифтер дугайында. Түрктерниң орхон-енисей бижиктериниң дугайында.	1	14.09		
5	Төвүт болгаш эрги моол бижиктер болгаш тыва дыл.	1	22.09		
6	Тыва дылдың баштайгы шинчээчилери.	1	31.09		
7	Тыва дылдың шинчилекчилери.	1	25.09		
8	Амгы тыва дылдың хевирлери. Литературлуг дыл (ном, нейтралдыг, чугаа)	1	28.09		
9	Литературлуг эвес дыл (девискээр аайы-биле диалектилер, кара чугаа болгаш ооң аяны, жаргоннар).	1	02.10		
10	Чүгле тыва дылда ажыглаттынып турар сөстөр. (Этнокультурлуг сөс курлавыры)	1	05.10		
11	Хыналда эдертиг.	1	09.10		
12	Өске кижиниң чугаазын дамчыдар аргалар дугайында. Дорт чугаа. Дорт чугаалыг домакта авторнуң сөстери болгаш бижик демдектери.	1	11.10		
13	Доора чугаа.	1	16.10		
14	Цитата. Цитата ажыглаанда, бижик демдектери.	1	19.10		
15	Дорт чугаалыг домактарның болгаш цитаталарның сөзүглел тургузарынга ужур-дузазы.	1	23.10		
16	Катаптаашкын Хыналда ажылга белеткел.	1	26.10		
17	Хыналда ажыл	1	28.10		
18	Нарын домак дугайында билиг.	1	02.11		
19	Нарын домактың Бодуун домактан ылгалы.	1	13.11		
20	Нарын домактарның бөлүктери: чагырышпаан, чагырышкан.	1	16.11		
21	Нарын домактың кезектериниң аразында холбажыр аргалары: Эвилелдер чок болгаш эвилелдерлиг	1	20.11		

	нарын домактар.				
22	Нарын домактың кезектеринин үн аяны-биле каттыжары.	1	23-11		
23	Нарын домактың кезектеринин эвилелдер азы эвилелзигсостер-биле каттыжары.	1	27-11		
24	Чагырышпаан нарын домак дугайында билиг.	1	30-11		
25	Чагырышпаан нарын домактың кезектеринин каттыжар аргалары.	1	04-12		
26	Үн аяны болгаш каттыштырар эвилелдер дузазы-биле холбашкан чагырышпаан нарын домактар.	1	04-12		
27	Удурланыштырар эвилелдер-биле холбашкан чагырышпаан нарын домактар.	1	11-12		
28	Аңгылаштырар эвилелдер дузазы-биле холбашкан чагырышпаан нарын домактар.	1	14-12		
29	Чагырышпаан нарын домакка бижик демдектери.	1	18-12		
30	Чагырышпаан нарын домактың синтаксистигсайгарылгазы.	1	21-12		
31	Хыналда диктант.	1	25-12		
32	Эдертиг.	1	28-12		
33	Чагырышкан нарын домак дугайында билиг.	1			
34	Чагырышкан нарын домакта тайылбыр домактың туружу.	1			
35	Чагырышкан нарын домакта кол болгаш тайылбыр домак, оларның холбажыр аргалары.	1			
36	Чагырышкан нарын домакта тайылбыр домактарның янзылары, оларга бижик демдектери: Немелдениң тайылбыр домаа.	1			
37	Немелдениң тайылбыр домаа. Немелдениң тайылбыр домаанга бижик демдектери.	1			
38	Тодарадылганың тайылбыр домаа	1			
39	Даар байдалдың тайылбыр домаа.	1			
40	Чорулдээнин тайылбыр домаа	1			
41	Сорулганын тайылбыр домаа	1			
42	Чылдагааннын тайылбыр домаа	1			
43	Деннелгенин тайылбыр домаа	1			
44	Туруштун тайылбыр домаа	1			
45	Кылдыныг аргазының тайылбыр домаа.	1			
46	Чагырышкан нарын домактың синтаксистигсайгарылгазы.	1			
47	Хыналда ажыл	1			

48	Нарын синтаксистиг конструкциялар дугайында билиг. Оларның кезектериниң аразында харылзаалар болгаш бижик демдектери.	1			
49	Нарын синтаксистиг конструкция оларның синтаксистигсайгарылгазы.	1			
50	Хыналда тест.	1			
51	Элертиг.	1			
52	Созуглел дугайында билиг, оон кол демдектери.. Тема, кол бодалы. Уткалыг кезектери(микротема) Абзац дугайында билиг.	1			
53	Домактарның (лексиктиг, морфологтуг, синтаксистиг) болгаш сөзүглелдин(микротемалар) кезектериниң аразында каттыжар аргалары.	1			
54	Сөзүглелдин тургузуу. Сөзүглелдин планы. Тезис. Сөзүглелди допчулай бижиири(конспект). Аннотация.	1			
55	Чогаадыг. Тест	1			
56	Дылдың ажыглалының аайы-биле хевирлери: ном болгаш чугаа стили. Стилль талазы-биле нейтралдыг сөстөр, хевирлер, домактар.	1			
57	Ном стили, ооң янзылары: эртем, публицистика, албан-херек стилидери. Эртем стилиниң жанрлары (үненел, аннотация, илеткел, статья, рецензия).	1			
58	Публицистика стилиниң жанрлары (солунга статья, интервью, орук демдеглелдери, репортаж...).	1			
59	Албан-херек стилиниң жанрлары (хол үжүү, шынзылга, билдиришикин, резюме...).	1			
60	Аас чугааның кол жанрлары: кандыг-бир чүве дугайында чугаалаары, чугаалажыры, маргыжары.	1			
61	Чечен чогаал стили, ооң жанрларының дыл талазы-биле онзагайлары.	1			
62	Синонимика – стилистиканың кол өзээ. Лексиканың стиль синонимнери.	1			
63	Грамматиканың стиль синонимнери. Словарьлыг диктант	1			
64	Хыналда диктант	1			
65	Аас болгаш бижимел чугаа, монолог, диалог, полилог(катаптаашкын). Литературлуг дылдың нормалары. Фонетика болгаш орфоэпия талазы-биле нормалар.	1			

	Лексика талазы-биле нормалар Грамматиктиг нормалар. Орфография болгаш пунктуация талазы-биле нормалар.				
66	Созүглел-биле ажылдың хевирлери. Өөредилге ному, дыл словарьлары, немелде литература-биле ажылдаар аргалар	1			
67	Хыналда эдертиг.	1			
68	Катаптаашкын.Оске кижинин чугаазын дамчыдар аргалар.Нарын домак. Созүглел.	1			